

PARK KRAJOBRAZOWY
DOLINKI KRAKOWSKIE

Przewodnik

PARK KRAJOBRAZOWY
Dolinki Krakowskie

Wydawca:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego
ul. Vetulaniego 1A
31-227 Kraków
www.zpkwm.pl

Wydanie II

Teksty:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Marek Kołodziej

Zdjęcia:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Piotr Sułek, Tomasz Trulka

Redakcja:

Anna Boguś, Ewelina Mocior, Katarzyna Śnigórska,

Opracowanie map:

Piotr Sułek

Projekt, skład:

Dariusz Grochal | Skład Liter | Grafika wydawnicza

Druk:

Drukarnia Media Będzin | www.media-drukarnia.pl

Copyright by:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-63113-20-9

KRAKÓW 2018

PARK KRAJOBRAZOWY
DOLINKI KRAKOWSKIE

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie

jest jednym z najpiękniejszych parków krajobrazowych w Małopolsce. Swoją tajemniczością, kulturą, wieloma uroczymi dolinkami oraz skarbami przyrody ożywionej i nieożywionej, zachęca do odwiedzenia i poznania. Każda chwila spędzona na jego terenie będzie z pewnością dla każdego czasem dobrze wykorzystanym.

Informacje ogólne

Rojownik pospolity

Oryginalny krajobraz, olbrzymia przyrodnicza wartość istniejących tu dolinek, a także chęć zachowania ich naturalnego charakteru, skłoniły do utworzenia w 1981 r. na ich obszarze parku krajobrazowego. Zajmuje on powierzchnię 20 686,10 ha i wchodzi w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego. Rozciąga się na niezwykle ciekawym terenie pomiędzy Krakowem na wschodzie, Trzebiną na zachodzie i Olkuszem na północy. Nazwę Park zawdzięcza wielu naturalnym dolinkom, znajdującym się na jego terenie, zwanym potocznie Dolinkami Podkrakowskimi.

Dolina Kobyłańska

Walory parku

► Budowa geologiczna

Podłoże Parku ma dość skomplikowaną budowę, na którą składa się kilka różnowiekowych formacji. Najbardziej rozpowszechnionymi skałami, widocznymi na powierzchni terenu, są biało-szare wapienie górnourajskie, powstałe około 160 mln lat temu w morzu, które zajmowało w tym czasie między innymi teren dzisiejszego Parku. To właśnie te wapienie tworzą fantastyczne formy skalne, znajdujące się w większości dolinek oraz na płaskowyżu w okolicy Jerzmanowic. Jednak w wielu miejscach odsłaniają się skały dużo starsze. Są nimi wapienie dewońskie i karbońskie liczące około 390–310 mln lat. Zobaczyć je można w Dębniku czy Dolinie Raclawki. W Parku znajdziemy również jedną ze skał magmowych – porfir, odsłaniający się w nieczynnych kamieniołomach w Miękinii. Tworzenie się porfiru i innych skał magmowych było związane z przypadającą na okres permu (298–252 mln lat temu) dużą aktywnością wulkaniczną na terenie podkrakowskim. Na obszarze Parku występują również bardziej współczesne osady w postaci martwicy wapiennej, powstałej kilka tysięcy lat temu i znajdującej się między innymi w Dolinie Raclawki.

Ostańce skalne w Jerzmanowicach

► Rzeźba terenu

Obszar Parku położony jest na Wyżynie Olkuskiej, stanowiącej część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Najbardziej charakterystycznymi formami ukształtowania terenu są tu głęboko wcięte dolinki o generalnym przebiegu północ – południe. Znajdziemy w nich strome ściany skalne i wijące się w dnie potoki. Ponad dolinami, na wierzchołkach, występują ostańce skalne – formy skałkowe przybierające różne ciekawe kształty. Część skałek posiada z tego powodu adekwatne nazwy: Dupa Słonia, Pytajnik, Czarcie Wrota, Kapucyn czy Żabi Koń. Warte zobaczenia są również jaskinie, licznie występujące w krasowym, wapiennym masywie skalnym. Powstały w skutek wyplukiwania przez wodę ze skał węgla wapnia, dzięki czemu utworzyły się przestrzenie

Skalka Dupa Słonia w Dolinie Będkowskiej

międzyskalne, stopniowo poszerzane do wielkości dzisiejszych korytarzy. Udostępnione do zwiedzania na terenie Parku są: Jaskinia Nietopierzowa oraz Jaskinia Wierchowska Górna. Na terenie Parku występuje także wiele źródeł, jak na przykład: Źródło Pióro, Źródło św. Eliasza czy Źródło Będkówki.

► Szata roślinna

Duża różnorodność geomorfologiczna Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i związane z nią zróżnicowane warunki siedliskowe, determinują bogactwo florystyczne tego obszaru. Swoje zasięgi mają tu zarówno formy górskie jak i nizinne. Wpływ różnych czynników klimatycznych i środowiskowych, w tym wielowiekowa działalność człowieka i zmiany w sposobie użytkowania ziemi, doprowadziły do wytworzenia wielu różnorodnych, a często też charakterystycznych formacji roślinnych. Siedliska roślinne występujące na terenie Parku tworzą mozaikę, w której stosunkowo niewielkie obszary leśne przeplatają się z terenami zamieszkanymi przez człowieka i zagospodarowanymi rolniczo. Spośród kilkunastu występujących na obszarze Parku zespołów leśnych, godnym uwagi jest buczyna karpacka z charakterystycznym dla niej żywcem gruczołowatym. Oprócz tego gatunku, runo tworzą między innymi zawilec gajowy, kopytnik pospolity, szczyr trwały czy czworolist pospolity. Ten reliktowy zespół górski występuje głównie na cienistych zboczach podkrakowskich dolin.

Butawnik czerwony

Miejsca nasłonecznione, takie jak skaliste zbocza, porasta ciepłolubna buczyna storczykowa. W wilgotnych i podmokłych dnach dolin częste są lasy łęgowe oraz olszynowe.

Nieodłącznym elementem flory tego Parku, oprócz lasów, są bogate w gatunki zielne zbiorowiska murawowe. Z podłożem skalistym, którego tu nie brak, związane są ściśle murawy naskalne, między innymi z kostrzewą bladą lub wiechliną spłaszczoną. Liczniejsze i bardziej zróżnicowane są występujące na suchym podłożu wapiennym murawy kserotermiczne. Najbardziej rozpowszechniona jest jej kwiecista odmiana z między innymi lebiodką pospolitą. Rzadziej spotyka się murawę z omanem wąskolistnym oraz z szalwią łąkową.

Występują również trawiaste murawy kserotermiczne. Wśród roślin je tworzących na terenie Parku spotkać można wiele gatunków cennych, objętych ochroną całkowitą lub częściową. Do takich należą np. dziewięsiś beżłodygowy czy zaraza goryczelowa.

► Fauna

Fauna Dolinek Krakowskich jest stosunkowo bogata w gatunki, choć gospodarcza działalność człowieka prowadzona na tym terenie od lat, znacznie zubożyła ich liczebność. Wśród ssaków występujących na terenie Parku można oczywiście wymienić gatunki takie jak: sarna, dzik, lis, mysz leśna czy zając szarak, jednak najbardziej charakterystycznym elementem tego obszaru są bardzo tu liczne nietoperze. Najczęściej spotkać można podkowiec małego.

Podkowiec mały

W Polsce jego występowanie ograniczone jest do pasma gór oraz pogórza. Jest on pospolity na całej Jurze, ale wciąż należy do bardziej zagrożonych wyginięciem gatunków w skali kraju. Inne często tu obserwowane gatunki to nocek duży, a także nocek orzęsiony, który poza obszarem Wyżyny Krakowskiej prawie nie jest w Polsce obserwowany. Ciekawym gatunkiem jest tu też podkowiec duży, mający stanowisko w Jaskini Nietoperzowej.

Opisując faunę Parku nie sposób nie wspomnieć o prowadzących nadrzewny tryb życia gryzoniach z rodziny popielicowatych: popielicy szarej i orzesznicy leszczynowej. Te skryte zwierzęta aktywne są głównie nocą, przez co najczęściej pozostają niezauważone przez człowieka.

Niezwykle bogata fauna ptaków obejmuje też gatunki rzadkie. Należy do nich między innymi: bocian czarny, przepiórka oraz ptaki drapieżne: trzmielojad czy jastrząb. Z innych gatunków na uwagę zasługuje przepięknie ubarwiony zimorodek, jak również jerzyk, pustułka czy pliszka górską. W sumie, na terenie Parku występuje ponad 100 chronionych lub częściowo chronionych gatunków ptaków.

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie jest też środowiskiem życia kilkunastu gatunków płazów i kilku gatunków gadów. Wśród nich wystę-

pują rzadkie w skali całego kraju, takie jak ropucha zielona czy gniewosz płamisty. Najliczniejsze są bezkręgowce. Dużą ich część stanowią chrząszcze, błonkówki, motyle i owady prostoskrzydłe związane z siedliskami kserotermicznymi, które obejmują dużą powierzchnię na terenie Parku.

► Zabytki

Klasztor w Czernej – wysokiej wartości zabytek. Wybudowany został w pierwszej połowie XVII wieku w Dolinie Eliaszkówki.

Kościół w Paczółtowicach – drewniany, XVI-wieczny kościół, znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Raclawicach – drewniany kościół z XVI wieku, położony w Dolinie Raclawki, znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Bolechowicach – kościół pw. św. Piotra i Pawła z XIV wieku, wielokrotnie przebudowywany.

Kościół w Jerzmanowicach – kościół pw. św. Bartłomieja wraz z otoczeniem, zbudowany w latach 1827–1830 i przebudowany w 1876 roku.

Kaplica w Jerzmanowicach – barokowa kaplica z 1688 roku pw. św. Jana Chrzciciela.

Kościół w Modlnicy – drewniany kościół pw. św. Wojciecha z II połowy XVI wieku, ze stojącą nieopodal dzwonnica.

Kościół w Gorenicach – barokowy kościół wybudowany w latach 1645–1673.

Ruiny zamku w Białym Kościele – ruiny rycerskiego zamku (strażnicy) prawdopodobnie z XIV wieku, zlokalizowane na skale ponad Doliną Kluczwody.

Dwór w Modlnicy – dwór z lamusem pochodzący z XVIII wieku, przebudowywany, otoczony parkiem o założeniu „włoskim”.

Dwór w Siedlcu – murowany dwór z XVIII wieku, obecnie klasztor Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Duszy Chrystusa Pana.

Zespół dworski w Karniowicach – dwór z XVII wieku, przebudowywany, otoczony parkiem ze śladami starej winnicy.

Zespół dworski w Bolechowicach – dwór pochodzący z końca XVIII wieku, z zabudowaniami folwarcznymi i parkiem.

Dwór w Tomaszowicach – dwór z połowy XIX wieku, dziś centrum kongresowe.

Zespół dworski w Garlicy Murowanej – zespół, w skład którego wchodzi: dwór, lamus, spichlerz, brama wjazdowa i park.

Fort w Toniach – fort artyleryjski, pancerny, jeden z największych spośród fortów należących do systemu dawnej Twierdzy Kraków, powstały w latach 1874–1880, rozbudowany w 1910 roku. Obecnie mieści się tam Muzeum Twierdzy Kraków.

Fort w Toniach

Fort Marszowiec – jeden z fortów wchodzących w skład Twierdzy Kraków, wybudowany w latach 1884–1886. W czasie okupacji mieściły się tu magazyny sprzętu wojskowego Wehrmachtu. Obecnie mieści się w nim hotel.

Fort w Pękowicach – pancerny, międzypolowy fort Twierdzy Kraków, wybudowany w latach 1895–1897.

W listopadzie 2008 r. w Modlnicy archeolodzy przeprowadzający badania na terenie przyszłej obwodnicy Krakowa natrafili na pozostałości cmentarzyska z czasów kultury łużyckiej z VI wieku p.n.e., w tym grób z wczesnej epoki żelaza z ciekawymi artefaktami.

Czy wiesz, że?

Ochrona przyrody

Na terenie Parku Krajobrazowego „Dolinki Krakowskie” występują licznie inne formy ochrony przyrody, o różnej randze ochrony. Są to rezerваты przyrody, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne oraz obszary Natura 2000.

► Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody to jedna z najwyższych form ochrony prawnej, którą obejmuje się wyjątkowo cenne przyrodniczo obszary. Na terenie Parku występują głównie rezerваты krajobrazowe lub leśne, co nie oznacza, że nie chronią również innych obiektów przyrodniczych. Należy pamiętać, że w rezerwacie przyrody można poruszać się tylko po wyznaczonych szlakach turystycznych lub dydaktycznych.

Rezerwat przyrody „Dolina Kluczwody”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 35,22 ha

Rezerwat leśny, znajdujący się w środkowej części Doliny Kluczwody, pomiędzy Gackami i Wierzchowiem. Chroniony jest w nim głównie las grądowy oraz murawy naskalne. Występują też ciekawe rośliny chronione lub częściowo chronione (np. lilia złotogłów, len przeczyszczający czy ostrożeń pannoński). Ze zwierząt spotkać tu można między innymi dziką, sarnę, lisa, bażanta, jerzyka, pustułkę oraz sójkę.

Rezerwat przyrody „Dolina Raclawki”

- Data utworzenia: 1962 r.
- Powierzchnia: 473,92 ha (po powiększeniu w 1989 r.)

Największy małopolski rezerwat o charakterze krajobrazowym, położony między Dubiem a Paczółtovicami, obejmujący dolinę potoku Raclawka oraz okoliczne zbocza. Porasta go grąd oraz płaty lasu bukowego, a w dnie doliny łąg olszowy. W wielu miejscach występują skały wapienne wieku dewońskiego, karbońskiego i jurajskiego oraz holocenińska martwica wapienna. Rezerwat chroni liczne, zagrożone gatunki roślin, między innymi storczyka – obuwika pospolitego oraz grzybów, między innymi borowika purpurowego. Przez teren rezerwatu poprowadzone są trzy ścieżki edukacyjne, a także niebieski, żółty i czerwony szlak turystyczny PTTK.

Rezerwat przyrody „Dolina Eliaszkówki”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 109,57 ha

Rezerwat leśny, położony pomiędzy Czerną a Paczółtovicami. Zbocza doliny, z licznymi wychodniami skalnymi, porasta ponad 160-letni starodrzew bukowy o charakterze zbliżonym do naturalnego. Jest to głównie żyzna buczyna niżowa, choć pojawiają się też płaty buczyny sudeckiej. Dnem doliny płynie potok Eliaszkówka, zasilany licznymi źródłami o charakterze wywierzysk. Występuje tu wiele chronionych

Dolina Bolechowicka

gatunków roślin (między innymi dwa storczyki z rodzaju buławnik i śnieżyczka przebiśnieg) oraz zwierząt (np. popielicowate). Na szczególną uwagę zasługują zabudowania związane z Klasztorem Karmelitów Bosych – mur, ruiny pustelni, Brama Siedlecka oraz tzw. Diabelski Most. Przez rezerwat przebiega żółty szlak turystyczny PTTK, szlak rowerowy oraz ścieżka prezentująca ciekawe obiekty dawnej klauzury.

Rezerwat przyrody „Dolina Szklarki”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 46,69 ha

Rezerwat leśny obejmujący wschodnie zbocze doliny potoku Szklarka, między Jerzmanowicami i Szklarami. Chroni różnicowane, dobrze zachowane zespoły lasów liściastych, porastające skaliste stoki doliny: buczynę karpacką czy jaworzynę górską. Znajdują się w nim również murawy kserotermiczne z rojownikiem pospolitym. Możemy tu też obserwować rzadkie źródła wapienne. Przez rezerwat przebiega czerwony szlak turystyczny PTTK.

Rezerwat przyrody „Wąwóz Bolechowicki”

- Data utworzenia: 1968 r.
- Powierzchnia: 22,44 ha

Rezerwat krajobrazowy, położony na północ od miejscowości Bolechowice. Obejmuje między innymi monumentalne filary skalne zbudowane z wapieni górnopaleozoicznych – Bramę Bolechowicką. Chronione są w nim ciekawe zbiorowiska roślinne – murawy naskalne, kserotermiczne oraz grąd. Znajdują się tu również stanowiska tak interesujących gatunków jak brzoza ojcowska czy gorysz siny. Przez rezerwat przebiega żółty szlak turystyczny PTTK.

► Pomniki przyrody

Największą liczbę pomników przyrody na terenie Parku stanowią wapienne formy skałkowe. Znajdują się one przede wszystkim w rejonie Syborowej Góry, Pomorzańskich Skałek, miejscowości Klucze oraz Doliny Wodącej. Chronione są również pojedyncze, okazałe drzewa (np. lipa drobnolistna, klon jesionolistny, tulipanowiec amerykański), rosnące w parku otaczającym dwór w Porębie Dzierżnej. Tą formą ochrony prawnej objęte jest także źródło przy Czarnym Lesie.

► Stanowiska dokumentacyjne

Kamieniołom w Trojanowicach

Niewielki, stary kamieniołom, w którym odstania się granica pomiędzy wapieniami górnej jury oraz górnokredowymi zlepieńcami i wapieniami.

Odstonięcie w Dolinie Szklarki

Małe odstonięcie na brzegu potoku Szklarka, zawierające holoceniską martwicę wapienną z bogatymi zespołami kopalnych mięczaków.

Odstonięcie „Porfir przy granicy”

Niewielkie odstonięcie w dolnej części Doliny Szklarki, usytuowane nad potokiem. Widoczne są w nim dolnokarbońskie wapienie z krzemieniami, przecięte permską żyłą porfirową.

► Obszary Natura 2000

Obszar Natura 2000 „Dolinki Jurajskie”

Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 886,51 ha, podzielony na 11 enklaw, w dużym stopniu pokrywających się z rezerwatami przyrody. Należy do terenów o wysokiej bioróżnorodności. Najcenniejsze są w nim murawy kserotermiczne, wapienne ściany skalne, płyty buczyn oraz grądów. Znajdują się tu stanowiska brzozy ojcowskiej i obuwika pospolitego, a także inne rzadkie i interesujące gatunki roślin naczyniowych i zwierząt, w tym kilka gatunków nietoperzy.

Obszar Natura 2000 „Czerna”

Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 76,39 ha. Został on utworzony ze względu na ochronę kolonii rozrodczej nietoperzy – przede

wszystkim podkowca małego oraz nocka orzęsionego. Znajduje się ona w piwnicach należących do Klasztoru Karmelitów Bosych w Czernej.

Warto zobaczyć

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie ma na swoim terenie kilkadziesiąt miejsc pięknych i wartościowych, zarówno pod względem przyrodniczym jak i kulturowym. Kilka z nich szczególnie powinno się odwiedzić.

► Obiekty geologiczne

Jaskinia Wierchowska Górna

Jest to jedna z najdłuższych jaskiń na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, licząca około 1 000 m. Tworzy ją ciąg komór i korytarzy połączonych we wspólny system krasowy.

Licznie występują w niej różne formy szaty naciekowej. Panuje tu typowy dla jaskiń mikroklimat – temperatura wynosi około 7,5 °C, a wilgotność waha się pomiędzy 90 a 98%. W jaskini można spotkać nietoperze oraz typowego dla takich miejsc pająka – sieciarza jaskiniowego. Jaskinia przystosowana jest do ruchu turystycznego, oświetlona, a jej zwiedzanie odbywa się z wykwalifikowanym przewodnikiem. Długość trasy, poprowadzonej przez najciekawsze korytarze i sale wynosi 700 m. Czas zwiedzania to około 1 h. Więcej informacji na: www.jaskiniawierchowska.pl

Wejście do Jaskini Nietoperzowej

Wejście do Jaskini Wierchowskiej Górnej

Jaskinia Nietoperzowa

Jaskinia o długości 306 m, stanowiąca długi, kręty korytarz. Znana jest przede wszystkim z licznych badań archeologicznych, podczas których znaleziono tu między innymi szczątki kopalnych nietoperzy, hieny jaskinio-

wej czy kły niedźwiedzia jaskiniowego. Stanowi również stanowisko górnopaleolityczne, datowane na około 38 000 lat wstecz, kiedy to obozowali tu łowcy niedźwiedzia jaskiniowego, reprezentujący tak zwaną kulturę jermianowicką. We wnętrzach jaskini kręcone były sceny do filmu „Ogniem i mieczem” w reżyserii J. Hoffmana. Jaskinia udostępniona jest do zwiedzania od 1.04 do 31.10. Więcej informacji na: www.nietoperzowa.ojcow.pl

Kamieniołom w Dębniku

Dwa duże kamieniołomy dewońskiego wapienia dębnickiego, położone na północ od miejscowości Dębnik. Historia wydobywania w tym miejscu sięga XV wieku, a okres mody na jego wykorzystanie trwał od XVI do XVIII wieku. Przez wiele lat należał do Karmelitów Bosych z pobliskiego klasztoru w Czernej. Wydobywany w nich wapień, czarny po wypolerowaniu, stosowany był jako cenny materiał dekoracyjny w czasie epoki renesansu i baroku. Wykonane z niego ołtarze, portale czy inne detale można oglądać m.in. w Katedrze Wawelskiej, Kościele Mariackim w Krakowie, klasztorze Kamedułów na Bielanach, klasztorze Karmelitów Bosych w Czernej, klasztorze Paulinów na Jasnej Górze, warszawskim Zamku Królewskim, a także poza granicami Polski: w Salzburgu, Wilnie czy Kijowie.

Łom Karmelitów w Dębniku

W kamieniołomie widoczne są też ciekawe, barwne odmiany wapienia (biała, różowawa, zielonkawa), powstałe w procesie jego przeobrażenia przy udziale wysokiej temperatury. Dość często, ze względu na swój wygląd, wapień ten błędnie nazywany jest marmurem. Gdzieś widoczny jest rdzawo-czerwony materiał ilasty wypełniający szczeliny w skałach – tzw. terra rosa.

Źródło św. Eliasza

Źródło Pióro

Bardzo obfite źródło o charakterze wywierzyiska, zlokalizowane w Dolinie Szklarki. Wydajność oceniana jest na 40 l/s. Wyptywa z wielu szczelin skalnych, tworząc dość szerokie, częściowo obudowane rozlewisko.

Źródło św. Eliasza

Źródło wyptywające w rezerwacie przyrody „Dolina Eliaszówki”, ocebrowane w kształcie serca. Nad nim znajduje się kamienna kapliczka z 1848 roku. Miejsce to ma symbolizować biblijny teren nad potokiem Kerit (Dolina Kerit), gdzie prorok mieszkał w grotcie i pił wodę ze źródła. Według legend i podań woda ta ma cudowne właściwości – ponoć ma zapewnić dużo miłości w życiu.

Formy skałkowe w Jerzmanowicach

Na stosunkowo niewielkim obszarze znajduje się ponad 100 mniejszych i większych ostańców skalnych. Wszystkie one zbudowane są z biało-szarego wapienia górnjurajskiego. Przybierają one ciekawe kształty, a każdy kto je odwiedza widzi w nich co innego. Szczególnie warte odwiedzenia są Słoneczne Skały, znajdujące się na zachodnich stokach Doliny Szklarki, położone nieco na południe od nich Chochołowe Skały, a także grupa skałek na południe od Jerzmanowic, w której skład wchodzi między innymi Grodzisko oraz Ostry Kamień (Kapucyn). Część z nich stanowi miejsce wspinaczki skalnej.

► Obiekty przyrodnicze

Dolina Raclawki

Jest jedną z kilkunastu podkrakowskich dolin, wyróżniającą się ogromnym bogactwem i różnorodnością przyrody ożywionej. Najcenniejsze, przyrodnicze walory tego terenu docenione i chronione są różnymi formami ochrony przyrody. Na tym niewielkim obszarze mamy nie tylko park krajobrazowy, ale także rezerwat przyrody i specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000. A to wszystko dla ochrony między innymi bardzo cennych zespołów leśnych, siedlisk oraz rzadkich i chronionych gatunków flory i fauny polskiej. W obszarze rezerwatu występują niezwykle cenne starodrzewia, należące do sześciu zespołów leśnych.

Rezerwat przyrody Dolina Raclawki

Zbocza Doliny Raclawki, o ekspozycji północnej porasta buczyna karpacka z gatunkami górskimi w runie. Rośnie tu między innymi żywiec gruczołowaty, paprotnik kolczysty i przetacznik górski. Dobrze nasłonecznione zbocza o wystawie południowej, podobnie jak wzgórze, zajmuje ciepłolubna buczyna naskalna. W jej runie występuje wiele cennych gatunków storczyków: buławniki, kruszczyki, a także rzadki obuwik pospolity. Należy pamiętać, że wszystkie storczyki objęte są ścisłą ochroną gatunkową. Z innych gatunków chronionych rośnie tu lilia złotogłów i wawrzynek wilczełyko.

Pozostałe zespoły leśne występujące w Dolinie Raclawki to: ąród, kwaśna buczyna, bór mieszany oraz łęg olszowy, często nazywany też „łasem o wiecznie mokrych stopach”. Jest to zbiorowisko leśne występujące tuż nad samą rzeką, w obszarach zalewowych. Rzeką podczas wylewów nanosi na taki obszar żyzny muł, co sprzyja rozwojowi roślinności łęgowej.

Na podłożu skalnym nasłonecznionych stoków, wśród ciepłolubnej buczyny naskalnej spotkać można także niewielkie płyty kserotermicznych zarośli z bogatą florą ciepłolubną. Charakterystyczne i wartę uwagi jest także występowanie tu kilkunastu gatunków górskich. Osobliwością przyrodniczą jest stanowisko górskiego grzyba skórowca fioletkowatego.

Oprócz flory bardzo bogata na terenie Doliny Ractławki jest także fauna. Szczególnie ma to odzwierciedlenie wśród leśnych ptaków. Można tu zobaczyć np. pliszkę górską, puszczyka, kruka czy jastrzębia. Pisząc o faunie, nie sposób nie wspomnieć o występujących na tym terenie nietoperzach. Przedstawiciele kilku gatunków, między innymi podkowiec mały, nocek duży czy nocek orzęsiony, stanowią wyjątkową wartość przyrodniczą tego obszaru.

Samiec traszki zwyczajnej

Staw w Żarach

Żary to jedna z najmniejszych wsi w Gminie Krzeszowice. Położona jest w niezwykle malowniczej okolicy, pomiędzy doliną Ractławki rozciągającą się na zachód od niej, Wąwozem Stradlina po jej stronie północnej oraz porośniętym lasem bukowym Wąwozem Żarskim, który

obejmuje wschodnią i południową część Żar. W centrum tej niepozornej miejscowości znajduje się niewielki, sztuczny zbiornik wodny. Kiedyś prawdopodobnie było to miejsce, w którym tutejsi mieszkańcy wykopywali glinę do wypalania cegieł. Powstała niecka z czasem napelniła się wodą opadową, bo gliniaste podłoże nie pozwalało przenikać jej w głąb. Początkowo zbiornik ten był mocno zarośnięty, zamulony i zaniedbany. Jednak po przeprowadzonej w 2009 roku rekultywacji staw jest niezwykle atrakcyjny z przyrodniczego punktu widzenia. Bez wątplenia można powiedzieć, że tętni on życiem. Zamieszkują go liczne organizmy, począwszy od unoszącego się w toni wodnej planktonu, przez szereg różnych bezkręgowców, po przedstawicieli zwierząt kręgowych.

Staw jest miejscem sezonowego przebywania, a co ważniejsze rozmnażania się, kilku gatunków płazów. Obserwować tu można żabę trawną, ropuchę szarą, rzekotkę drzewną, a z płazów ogoniastych – traszkę zwyczajną. W zbiorniku wodnym oraz jego otoczeniu na stałe bytuje też jeden z przedstawicieli gadów – zaskroniec zwyczajny, a także ptaków – kaczka krzyżówka.

Faunę bezkręgowców stanowią drobne skorupiaki (m.in. ośliczka), larwy owadów, pijawki, ślimaki (błotniarka stawowa i zatoczek rodowy), a także wodne pluskwiaki: nartniki i pluskolce. Wiosną nad wodą obserwować można liczne równo – i różnoskrzydłe ważki.

► Obiekty kulturowe

Klasztor w Czernej

Pustelniczny Klasztor Karmelitów Bosych znajdujący się na stokach Doliny Eliaszówki, został ufundowany przez wojewodzinę krakowską – Agnieszkę z Tenczyńskich Firlejową. Budowany był w latach 1629–1640. Jest to miejsce kultu Matki Boskiej Szkaplerznej. Większość ołtarzy i detali wykonana jest z wapienia dębnickiego, wydobywanego w pobliskim kamieniołomie. Warto zobaczyć ołtarz z 1640 roku, z obrazem św. Eliasza, namalowany przez włoskiego malarza Tomasza Dolabellę. Jest tu też grobowiec fundatorki przykryty wapienną płytą. Na jednym z dziedzińców klasztoru znajduje się studnia wydrążona przez pustelników w latach 1644–1651. Początkowo miała 21 m głębokości, obecnie 37 m. Przykryta jest kopułą z latarnią, krytą gontem. Dookoła samego klasztoru przebiegają dróżki stanowiące Drogę Krzyżową. Poza samym klasztorem, w obrębie dużej klauzury, znajdują się również ciekawe zabytki. Są to: pochodzący z końca XVII wieku kamienny most o długości 120 m i wysokości do 18 m (obecnie w złym stanie), mur okalający całą klauzurę oraz tzw. Brama Siedlecka – dawniej główny wjazd na teren klasztoru. Z tym miejscem związani byli: św. Rafał Kalinowski oraz bł. o. Alfons Mazurek.

Kościół w Paczółtowicach

Późnogotycki, drewniany kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, zbudowany około 1515 roku (źródła podają też datę 1510), na miejscu wcześniejszego kościoła z 1335 roku. Ma charakterystyczną konstrukcję zrębową. Jak głosi legenda jego budowę zapoczątkowano z części pnia, którego użyto również do budowy kościoła w Raclawicach. W środku znajduje się między innymi XV-wieczny tryptyk Matki Boskiej Niepokalanej, główny ołtarz z obrazem Matki Boskiej Apokaliptycznej pochodzący z 1604 roku, barokowa ambona oraz późnogotycki krucyfiks z początku XVI wieku. Są też kamienne detale wykonane z czarnego wapienia dębnickiego.

Jest to miejsce kultu Matki Boskiej Paczółtowskiej, a sam kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Raclawicach

Kościół w Raclawicach

Kościół pw. Najświętszej Marii Panny, późnogotycki, pochodzący z 1511 roku. Według legendy, jego budowę zapoczątkowano z części pnia tego samego drzewa, co Kościoła w Paczółtowicach. Przetrwiał on do dnia dzisiejszego bez większych zmian. W środku znajduje się późnogotycki ołtarz z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, XVII-wieczna chrzcielnica z wapienia dębnickiego, gotycka figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XV w. oraz nagrobek rycerza z XVII w. Kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Modnicy

Drewniany kościół z II połowy XVI wieku (prawdopodobnie 1553 r.), pw. św. Wojciecha i Matki Boskiej Bolesnej. Posiada zrębową budowę z dachem krytym gontem. W kościele znajduje się renesansowa polichromia z 1562 roku oraz chrzcielnica z czarnego wapienia dębnickiego. W ołtarzu głównym z XVII wieku znajduje się gotycki obraz Matki Boskiej Modlnickiej z Dzieciątkiem wykonany w latach 1460–1470. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z XVIII wieku z dzwonami pochodzącymi z 1492 i 1542 roku.

W 1828 roku, w Paczółtowicach odnaleziono kilkaset denarów z okresu przełomu I i II wieku naszej ery.

Czy wiesz, że?

Produkty lokalne

Prażucha Spławska

Mało znana potrawa w postaci prażonych klusek, wytwarzana w przysiółku Spławy, części miejscowości Przegonia. Złożona z mąki, wody i soli, przygotowana na wywarze z grzybów, a podawana ze skwarkami.

Pstrągi ze stawów w Dubiu

Hodowane są w stawach w Dubiu. Co roku (najczęściej w czerwcu) odbywa się lokalny festiwal „Dni Pstrąga”, na którym można spróbować tej ryby przyrządzonej na różne sposoby.

Smalec jurajski

Jest on wpisany na listę produktów tradycyjnych. Wyrabiany na Jurze od ponad 100 lat. W jego skład wchodzi: boczek wieprzowy, słonina, wędzone podgardle wieprzowe, cebula, czosnek oraz liczne przyprawy.

Wyroby artystyczne z drewna

Drewniane szachy, kasetki i laski z wyrzeźbioną głową orła (tzw. „ortówki”) lub innego ptaka, wilka, czy lwa, wyrabiane w Jerzmanowicach w latach 30. Wytwarzano też piórniki, bombonierki i okładki z wycinanymi przy pomocy dłuta ornamentami. Do tego celu używano prostych narzędzi, jak hebel, piła ręczna, dłuta robione we własnym zakresie, szkło.

Gdzie warto wstąpić

Chochołowy Dwór

Duży ośrodek hotelowo-restauracyjny, położony tuż przy drodze Olkusz – Kraków, serwujący pyszne i wykwintne dania.

Więcej informacji na: www.chocholowydwor.pl

Kraków Valley Golf & Country Club

Duży ośrodek z polem golfowym klasy mistrzowskiej, zaprojektowanym przez jednego ze znanych architektów golfowych – Ronalda Freama z Kalifornii. Można tu również od podstaw nauczyć się gry w golfa.

Więcej informacji na: www.krakow-valley.com

Gospodarstwo Rybackie Dolina Będkowska

Położona w Dolinie Będkowskiej osada rybacka, w której można zjeść smaczną rybę i odpocząć nad okolicznymi stawami.

Więcej informacji na: www.naszaryba.pl

Dwór w Tomaszowicach

Gospodarstwo Agroturystyczne „Brandysówka”

Gospodarstwo proponujące noclegi, wyżywienie, grill oraz jazdę na konikach huculskich w pięknej scenerii Doliny Będkowskiej.

Więcej informacji na: www.dolinabedkowska.pl

Dwór w Tomaszowicach

Dobre miejsce do organizacji szkoleń, konferencji, wesel, imprez plenerowych i bankietów.

Więcej informacji na: www.dwor.pl

Ścieżki przyrodnicze

Dolina Raclawki

Na terenie Doliny Raclawki oraz części Doliny Szklarki znajduje się ścieżka dydaktyczna prezentująca walory tego miejsca. Podzielona jest ona na trzy okrężne odcinki (żółty, niebieski i czerwony) mające swój początek na parkingu w Dubiu. Ścieżka żółta i czerwona ma wybitnie geologiczny charakter, natomiast niebieska – ogólnoprzyrodniczy. Na każdej ze ścieżek ustawione zostały tablice informacyjno – edukacyjne.

Ścieżka żółta prowadzi przez Wąwóz Żarski i Dolinę Szklarki, a zobaczyć na niej możemy między innymi Jaskinię Żarską oraz liczne odstonięcia różnowiekowych skał (karbon, jura, holocen) przy potoku Szklarka.

Ścieżka czerwona, poprowadzona przez Wąwóz Zbrza do miejscowości Dębnik, prezentuje między innymi odstonięcia najstarszych w regionie krakowskim skał: dolomitu ze Zbrzy oraz wapienia dębnickiego. Znajdują się one w kamieniołomie w Dubiu i Dębniku oraz Łomie Hrabskim.

Scieżka niebieska prowadzi dnem doliny potoku Raćławka oraz Wąwozem Stradlina. Oprócz kilku atrakcji typowo geologicznych (martwica wapienna, odstonięcie skał jury środkowej, źródło Bażana), można zapoznać się na niej z typowym dla tego terenu lasem bukowym oraz lasem łęgowym. Dowiedzieć się można również kilka ciekawostek o lokalnej florze i faunie.

Należy pamiętać, że opisywany teren leży w obrębie rezerwatu przyrody Dolina Raćławki i poruszanie się dozwolone jest tylko po wyznaczonych szlakach.

Turystyka aktywna

Na piechotę

Prawie przez każdą dolinkę prowadzi szlak PTTK. W zależności od kondycji i czasu można przemierzyć wybraną dolinkę lub wybrać się na dłuższą wyprawę.

- **Szlak Warowni Jurajskich (niebieski):** Rudawa PKP – Brzezinka 3,0 km – Brama Będkowska 8,8 km – Jaskinia Nietoperzowa 13,3 km – Jerzmanowice 15,0 km
- **Żółty szlak „Dolinek Jurajskich”:** Chrzanów – Krzeszowice PKP 38,6 km – Czerna 42,7 km – Dol. Raćławki 50,1 km – Szklary 55,5 km – Dol. Będkowska 58,3 km – Będkowice 60,2 km – Dol. Kobylańska 63,2 km – Karniowice 64,8 km – Dol. Bolechowicka 65,5 km – Żelków (szlak zielony) 69,3 km – Wierzchowice 69,4 km – Murownia 71,0 km – Pieskowa Skała – 85,3 km
- **Czarny szlak:** Modlnica – Gacki 6,6 km – Dol. Kluczwody 8,3 km – Wierzchowice 10,7 km – Jaskinia Wierzchowska Górna –11,5 km
- **Zielony szlak:** Jaskinia Łabajowa – Zabierzów –10,6 km
- **Zielony szlak:** Rudawa PKP – Radwanowice 3,0 km – Raćławka 4,0 km – Dol. Raćławki – 6,2 km
- **Zielony szlak:** Dolina Będkowska – Dolina Szklarki – 3,4 km
- **Czarny szlak:** Radwanowice – Grzybowa Góra 4,0 km – Szklary – 6,3 km
- **Czarny szlak:** Bolechowice – Dol. Bolechowicka – 0,6 km
- **Czerwony szlak:** Jerzmanowice – Szklary 1,9 km – Jerzmanowice – 5,4 km

Rowerem

Park to prawdziwy raj dla rowerzystów. Na jego terenie istnieje kilka znakowanych tras. Poza nimi warto również wybrać się na rowerze w wiele innych miejsc.

- **Jurajski Szlak Rowerowy „Orlich Gniazd”:** Częstochowa – Olkusz – Krzeszowice – Kraków (185,5 km)
- **Niebieski szlak:** Jerzmanowice – Czubrowice – Szklary – Łazy – Dol. Będkowska – Jerzmanowice (22 km)
- **Niebieski szlak:** Krzeszowice – Czerna – Dębnik – Siedlec – Krzeszowice (18 km)
- **Niebieski szlak:** Filipowice – Psary – Trzebinia (12 km); (szlak częściowo poza granicami Parku)
- **Niebieski szlak:** Lgota – Płoki (4 km); (szlak częściowo poza granicami Parku)
- **Czerwony szlak:** Bolechowice – Wierzchowie – Dol. Będkowska – Kobyłany – Bolechowice (26 km)
- **Niebieski szlak:** Zabierzów – Żelków – Dol. Kobyłańska – Bolechowice – Zabierzów (21 km)
- **Czarny szlak:** Pętla wokół Niesułowic (20 km)

Biegiem

Teren Parku jest wspaniałym obszarem do uprawiania tego typu aktywności. Ciekawą trasą może być okrężny odcinek Kobyłany – Dolina Kobyłańska – Będkowice – Dolina Będkowska – Kobyłany o długości około 8,5 km. W Parku oraz jego najbliższych okolicach odbywa się kilka dużych imprez biegowych, między innymi: Jurajski Półmaraton w Rudawie (czerwiec) oraz Bieg po Dolinie Będkowskiej (wrzesień).

Wspinaczka skalna w Dolinie Bolechowickiej

Wspinaczka skalna

Teren Parku ze względu na wiele wapiennych form skałkowych jest wspaniałym obszarem dla „skałkowiczów”. Najciekawszymi miejscami do wspinaczki są:

- Wąwóz Bolechowicki (Brama Bolechowicka),
- Dolina Kobyłańska,
- Dolina Będkowska, (np. Dupa Słonia),
- Słoneczne Skały.

W wymienionych miejscach znajdują się liczne drogi wspinaczkowe, o róż-

nej skali trudności. Należy pamiętać, że wspinamy się na własną odpowiedzialność. Niedozwolone jest wspinanie się w rezerwach przyrody (poza Bramą Bolechowicką).

Golf

Wspaniałym, a jednocześnie jedynym w okolicy miejscem do gry są pola golfowe w Paczółtowicach. Zarówno dla amatorów jak i profesjonalistów stworzono tu 18-dołkowe pole.

Więcej informacji na: www.krakow-valley.com.

Konno

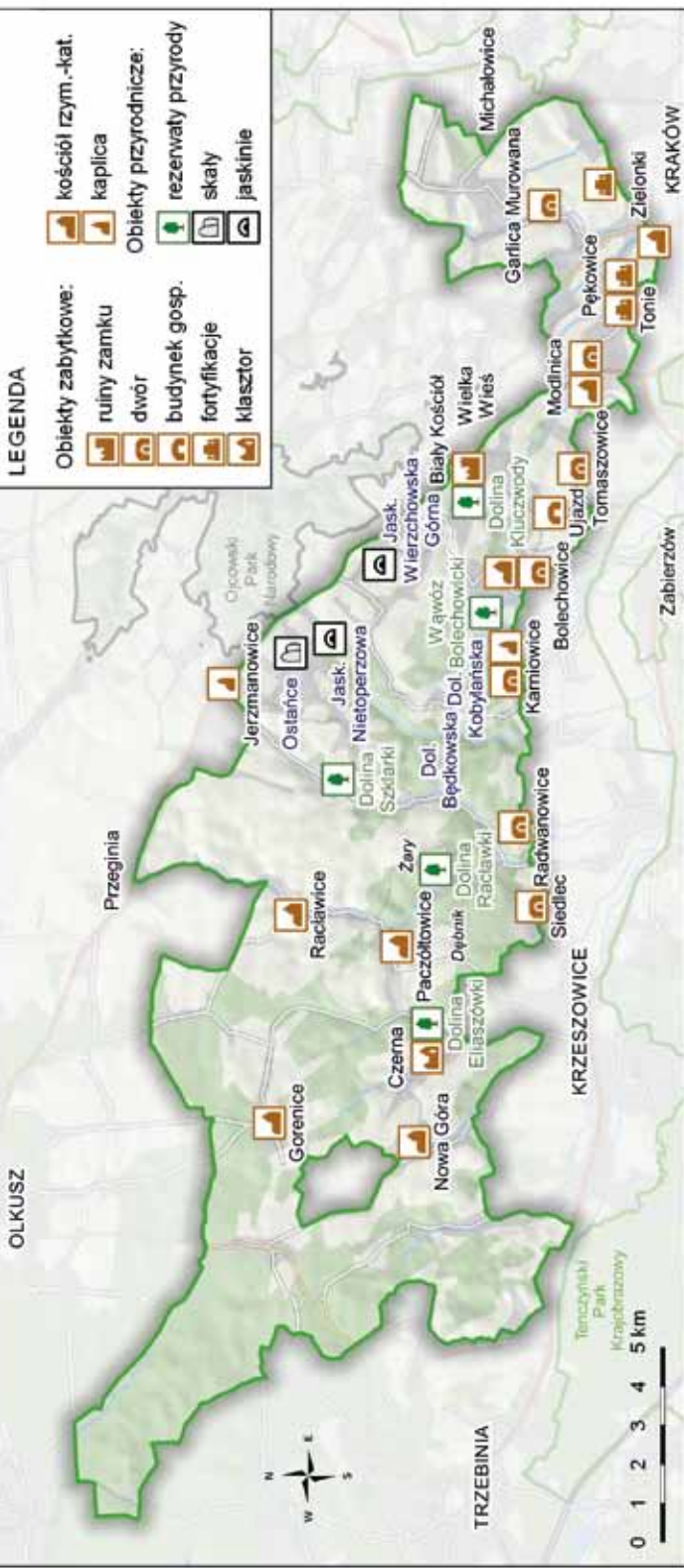
Transjurajski Szlak Konny – prowadzący z Krakowa (Olszanica) do Częstochowy. Na terenie Parku przebiega od Dubia przez Żary i Paczółtowiec do miejscowości Zederman.

Trasa dla ciebie

Bolechowice – Dol. Kluczwody 1,8 km – Dol. Kluczwody (Zamkowe Skały) 3,6 km – Jaskinia Wierchowska 6,6 km – Zerków 9,9 km – Dol. Bolechowicka (Brama Bolechowicka) 12,1 km – Bolechowice 13,1 km

Bardzo ciekawa, średnio trudna trasa pozwalająca w czasie jednego dnia zobaczyć wiele atrakcji Parku. Liczy ona łącznie 13,1 km. W Bolechowicach oglądamy kościół pw. Piotra i Pawła powstały w XIV wieku i kierujemy się na wschód do Doliny Kluczwody. Tu, idąc wzdłuż potoku Kluczwoda, obserwować możemy wiele wapiennych form skałkowych jak np. Leśna Baszta, Rogata czy Zamkowe Skały. Na tych ostatnich znajdują się ruiny średniowiecznego zamku, dziś mało widoczne. Idąc dalej oglądamy zrekonstruowane słupy graniczne znaczące granicę rosyjsko-austriacką, istniejącą tu w czasie zaborów. Kolejnym punktem na trasie jest Jaskinia Wierchowska, której odwiedzenie (zajmuje około 1h) wydaje się być obowiązkowym punktem wycieczki. Następnie, żółtym szlakiem PTTK obchodzimy szczyt Świerkowa i schodzimy do Doliny Bolechowickiej. Duża jej część objęta jest ochroną w postaci rezerwatu przyrody. Przechodzimy przez Bramę Bolechowicką i wzdłuż potoku wracamy do Bolechowic.

OLKUSZ

LEGENDA

- Obiekty zabytkowe:**
- kościół rzym.-kat.
 - kaplica
 - ruiny zamku
 - dwór
 - budynek gosp.
 - fortyfikacje
 - klasztor

- Obiekty przyrodnicze:**
- rezerwat przyrody
 - skwały
 - jaskinie

TRZEBINIA

Tenczyński Park
Krasobrazowy

0 1 2 3 4 5 km

Zabierzów

KRAKÓW

**Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego**

ul. Vetulaniego 1A , 31-227 Kraków
www.zpkwm.pl
www.facebook.com/zpkwm/

Oddział Kraków
ul. Vetulaniego 1A, 31 – 227 Kraków
tel./fax 12 415 38 33, 12 415 72 21
e-mail: krakow@zpkwm.pl

ISBN 978-83-63113-20-9